

ВІДГУК

рецензента на дисертаційну роботу

Фролової Ганни Олександрівни

на тему:

**«Публічне управління розвитком комунальної інфраструктури
на регіональному рівні»,**

представлену на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань

28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю

281 «Публічне управління та адміністрування»

Відгук підготовлено на основі вивчення тексту дисертації, наукових публікацій здобувача, в яких опубліковано результати дисертаційного дослідження, документів із підтвердженням впровадження результатів дослідження у практику діяльності органів публічного управління регіонального та місцевого рівнів

1. Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

На тлі необхідності стабілізації соціально-економічного та політичного становища в Україні все більшої важливості набуває роль публічного управління в організації процесів надання публічних послуг, у тому числі, у житлово-комунальній сфері, що вимагає, у свою чергу, модернізації, відновлення (ревіталізації) та розвитку комунальної інфраструктури (зокрема, у сфері водопостачання та водовідведення, тепло-, газо-, енерго- постачання тощо, які найбільш постраждали під час війни), а також запровадження нових підходів та інструментів у публічне управління галуззю житлово-комунального господарства в цілому для підвищення ефективності та результативності її функціонування.

Саме цьому присвячене дисертаційне дослідження Г. О. Фролової, яке виконане відповідно до визначених Урядом пріоритетів діяльності, спрямованої на перемогу, безпеку, оборону, впровадження реформ, забезпечення макроекономічної стійкості, готовність до вступу в ЄС та відновлення економіки і країни в цілому, а також відповідно до проєктів Національної програми відновлення України.

Дисертація Г. О. Фролової відповідає потребам розвитку науки й практики публічного управління та адміністрування як в умовах мирного часу, так і під час війни та подальшого повоєнного відновлення країни. Погоджуємося з висновком автора, що актуальність дисертаційної роботи зумовлена наявністю проблем функціонування як самого житлово-комунального господарства та його інфраструктури, наслідком чого є неякісні комунальні послуги, так і наявністю проблем публічноуправлінського характеру (зокрема, недостатністю концептуального й методико-технологічного забезпечення процесів публічного управління розвитком комунальної інфраструктури), розв'язання яких вимагає наукових пошуків та обґрунтування новітніх підходів, інструментів, науково-

прикладних положень щодо забезпечення стійкості та належного функціонування комунальної інфраструктури, зокрема, в умовах воєнного стану.

Актуальність теми дисертації підтверджується також тим, що дисертаційне дослідження виконане у межах наступних тем науково-дослідних робіт: «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (2022-2024 рр.); «Цифрова трансформація публічного управління» (2022-2024 рр.), «Дослідження стану та динаміки соціально-економічного розвитку Губиниської територіальної громади Дніпропетровської області: стратегічний аналіз» (2023 р., на замовлення Губиниської селищної ради), що виконувалися на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування НТУ «Дніпровська політехніка». Матеріали досліджень представлені відповідними підрозділами у заключних звітах з НДР та увійшли до наукових публікацій, що готувалися за результатами виконання наукових тем, а також до Стратегії розвитку Губиниської територіальної громади на період до 2027 р., що підтверджується відповідною довідкою про впровадження результатів дослідження.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Для розв'язання окресленого автором наукового завдання у дисертації коректно визначено мету дослідження, його об'єкт і предмет (с. 32-33), а також поступово вирішено низку завдань за відповідною структурно-логічною схемою дослідження, що сприяло реалізації поставленої мети.

Належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх вірогідність забезпечено, зокрема, використанням широкої джерельної бази за темою дисертації: список використаної літератури налічує 275 найменувань, з них 15 – іноземною мовою. Серед використаних джерел – понад 100 нормативно-правових документів, які авторка детально аналізує та робить висновки.

Логічна послідовність подання матеріалу корелюється з предметом дослідження і обраними методами дослідження. Це дозволило здобувачці сформулювати підґрунтя з наукових підходів і концепцій, які лягли в основу її наукових розвідок. Для дисертації характерна системність та ясність викладення матеріалу, вміння виділити суттєві моменти, їх чітка аргументація. Висновки до розділів та дисертаційної роботи в цілому впливають з викладеного матеріалу, є ґрунтовними та коректно сформульованими, що свідчить про те, що отримані здобувачкою Г. О. Фроловою наукові результати є всебічно обґрунтованими та достовірними, а також такими, що мають елементи наукової новизни.

Так, зокрема, авторкою дисертації: *уперше* обґрунтовано комплекс наукових положень, підходів, інструментів і моделей, системне використання яких методологічно забезпечує результативність публічного управління розвитком комунальної інфраструктури на регіональному рівні (у частині водопостачання й водовідведення) і буде сприяти підвищенню ефективності стратегічної діяльності в галузі шляхом структуризації та моделювання простору проблем (як основи для формування пріоритетних проєктів розвитку зазначеної

сфери), упорядкування й формалізації взаємозв'язків і впливів між ключовими стейкхолдерами водогосподарського комплексу на основі дотримання запропонованих принципів їх взаємодії, міжнародного співробітництва та цифровізації процесів управління галуззю; *удосконалено* підхід до інтерпретації результатів аналізу зарубіжного досвіду та кращих практик у сфері публічного управління розвитком галузі водопостачання та водовідведення, що дозволило виокремити ключові напрями та можливості імплементації цього досвіду до вітчизняної системи публічного управління розвитком водогосподарського комплексу, зокрема, в умовах дії правового режиму воєнного стану; *дістали подальшого розвитку* формалізація принципів публічного управління розвитком комунальної інфраструктури на регіональному рівні, до яких, зокрема, віднесено: наскрізний та, водночас, багатогалузевий характер регіонального управління комунальною інфраструктурою; забезпечення керованості та спільної відповідальності органів публічного управління на території за стійкий (резильєнтний) розвиток галузі; запровадження інноваційних рішень та новітніх технологій з урахуванням їх екологічної безпеки й економічної доцільності; комплексність, стабільність, доступність та повномасштабність охоплення території для використання кожною категорією споживачів.

Наведене вище дозволяє зробити висновок, що здобувачка продемонструвала належний рівень оволодіння методологією наукової діяльності, а поставлені наукові завдання успішно виконані.

3. Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Структурно дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 324 сторінки, з них 269 сторінок основного тексту, представлено 5 таблиць, 8 рисунків, 3 додатки (зокрема, довідка про участь в НДР, 4 довідки про впровадження результатів дослідження авторки, перелік її публікацій).

Структура роботи є обґрунтованою та логічною, текст роботи супроводжується рисунками та схемами. Детальне вивчення матеріалів дисертації дає підстави стверджувати про глибоке розуміння проблематики та завдань, поставлених для вирішення, а підхід до викладу отриманих результатів дослідження відзначається системністю та ґрунтовністю опрацювання матеріалу за темою дослідження.

У розділі 1 – Публічне управління розвитком комунальної інфраструктури: теоретико-методологічні та організаційно-правові засади – показано, що протягом понад тридцяти років незалежності України стан житлово-комунального господарства та його комунальної інфраструктури постійно був незадовільним. Гострота й масштаб проблематики очевидні – до проблем, що існували до початку повномасштабного вторгнення, додалися нові проблеми, пов'язані із наслідками бойових дій, ракетних та артилерійських обстрілів. Тому зазначена сфера терміново потребує реалізації потужного комплексу заходів, спрямованих на забезпечення належного рівня захисту та підтримки об'єктів інфраструктури й надання якісних житлово-комунальних послуг.

Проаналізовано стан наукового опрацювання проблеми, за результатами чого удосконалено понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження, зокрема: сформульовано авторське бачення поняття «регіональна комунальна інфраструктура». Проаналізовано сучасний стан та особливості державного регулювання водопостачальної галузі як критичної складової комунальної інфраструктури, унаслідок чого запропоновано принципи формування та реалізації державної політики у зазначеній сфері.

У розділі 2 – Управління розвитком галузі водопостачання та водовідведення на регіональному рівні: досвід та інструментальне забезпечення – показано, що забезпечення стійкого функціонування галузі водопостачання та водовідведення належить до проблемних питань у більшості країн світу. Втім, рівень готовності країн до неналежного постачання або взагалі відсутності питної води, ступінь співпраці органів державного управління та органів місцевого самоврядування, регуляторне забезпечення, соціально-економічні втрати та наслідки для бюджетів усіх рівнів – значно відрізняються в різних країнах, тому надзвичайно важливим у міжнародному контексті є проведене авторкою дисертації дослідження зарубіжного досвіду, а також обміну інформацією, знаннями, практиками, ідеями та технологіями, зокрема, у такій складній галузі, як водопостачальна.

Здійснено аналіз відповідності вітчизняної нормативної бази у галузі управління водними ресурсами європейським вимогам. Показано, що Україна як член міжнародного співтовариства дотримується міжнародних стандартів і рекомендацій щодо розвитку комунальної інфраструктури, у тому числі водопостачальної (зокрема, Конвенції ООН, що стосується охорони довкілля, забезпечення доступу до питної води та санітарії тощо та Директив ЄС, які визначають стандарти якості комунальних послуг, управління відходами та інші аспекти). Досліджено особливості публічного управління водопостачальною галуззю України в умовах правового режиму воєнного стану, яке розглянуто в антикризовому контексті.

Досліджено підходи й інструменти публічного управління розвитком комунальної інфраструктури, зокрема, у сфері централізованого водопостачання та водовідведення, які вже частково застосовуються у галузі, і які доцільно поширити на регіональний рівень з метою підвищення якості надання відповідних послуг територіальним громадам. Обґрунтовано провідну роль програмно-цільового інструментарію в управлінні водопостачальною галуззю.

У розділі 3 – Методико-технологічне забезпечення управління розвитком галузі водопостачання та водовідведення на регіональному рівні – авторкою запропоновано методико-технологічне забезпечення розвитку сфери водопостачання та водовідведення на регіональному рівні, для чого здійснено моделювання простору проблем в галузі та сформовано дескриптивну модель стратегічної діяльності органу публічного управління з метою підвищення якості комунальних послуг, зокрема, у водопостачальній галузі. Для підвищення результативності цієї діяльності обґрунтовано доцільність використання інструментів публічноуправлінської взаємодії і міжнародного співробітництва, проаналізовано їх роль та вплив на результати прийняття управлінських рішень

в галузі, для чого визначено основних стейкхолдерів галузі на різних рівнях публічного управління та обґрунтовано принципи їх взаємодії.

Проаналізовано широке коло інструментів фінансування програм та проєктів розвитку галузі, зокрема розглянуто особливості залучення таких джерел фінансування як: доходи від господарської діяльності суб'єктів водно-господарського комплексу області; формування спеціального фонду обласного бюджету на основі впровадження стимулюючих тарифів на послуги з водопостачання; передачу активів із загальнодержавного на регіональний рівень управління; застосування інструментів фінансової взаємодії органів публічного управління місцевого, регіонального та центрального рівнів; розширення партнерства публічної влади і бізнес-структур; зміцнення міжнародного співробітництва; залучення іноземних інвесторів, партнерів, благодійних фондів для вирішення найбільш гострих проблем та розвитку житлово-комунального господарства та комунальної інфраструктури регіону.

Проаналізовано процеси впровадження цифровізації в Україні на різних рівнях публічноуправлінської діяльності. Визначено, що крім загальних для всього публічного сектору країни напрямків цифровізації, успішний розвиток регіональної галузі водопостачання та водовідведення потребує впровадження специфічних цифрових інструментів. Сформульовано перелік управлінських задач, які доцільно вирішувати з їх використанням, запропоновано портфель проєктів з їх реалізації.

Основні наукові результати, які отримано здобувачкою дисертаційного дослідження, опубліковано в 13 наукових працях, із них: 5 статей у наукових фахових виданнях України з державного управління (публічного управління та адміністрування), 1 стаття – англійською мовою у зарубіжному науковому журналі, 7 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій.

4. Значення роботи для науки, практики та суспільства

Вважаємо, що результати дисертаційного дослідження мають для галузі публічного управління та адміністрування важливе наукове та практичне значення:

- наукове значення роботи полягає у розробленні комплексу наукових положень, підходів, інструментів і моделей публічного управління розвитком комунальної інфраструктури (у частині водопостачання та водовідведення) та розроблення методико-технологічного забезпечення її стійкого функціонування на регіональному рівні;

- практичне значення роботи полягає в тому, що основні концептуальні та практичні положення доведені до рівня практичних рекомендацій і можуть бути використані вітчизняними органами публічного управління регіонального рівня, зокрема, у повоєнний період задля удосконалення публічноуправлінської діяльності у сфері відновлення та розвитку комунальної інфраструктури регіону на основі запропонованих авторкою дисертації інноваційних інструментів, моделей, кращих зарубіжних та вітчизняних практик.

Наукові рекомендації, висновки, пропозиції, які отримано за результатами дисертаційного дослідження, були враховані і використані

у діяльності:

– Дніпропетровської обласної ради (Управління стратегічного планування та комунальної власності виконавчого апарату ДОР) задля забезпечення стійкого функціонування підприємств з надання послуг централізованого водопостачання та водовідведення на основі пропонованого у роботі підходу до визначення «простору проблем» в галузі, а також для розробки планових показників бюджетного фінансування критичної інфраструктури регіону на 2025 рік в рамках регіональної міжгалузевої Програми щодо надання підтримки комунальним підприємствам (установам), що належать до спільної власності територіальних громад сіл, селищ та міст Дніпропетровської області (довідка про впровадження від 12.22.2024 № 2983/0/2-24);

– Дніпропетровської обласної державної адміністрації (Департамент цифрової трансформації, інформаційних технологій та електронного урядування) під час розгляду пропонованих у роботі напрямів запровадження цифрових інструментів в управління галуззю централізованого водопостачання та водовідведення з метою подальшого розроблення регіонального портфелю проєктів розвитку комунальної інфраструктури (довідка про впровадження від 26.01.2024 №107/1/46-24);

– Губиниської селищної ради Дніпропетровської області під час виконання завдань зі стратегічного аналізу житлово-комунального напрямку розвитку територіальної громади (у рамках спільної науково-дослідної роботи, довідка про впровадження від 12.12.2024 № 3169);

– Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» у процесі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування (удосконалення та актуалізація змісту робочих програм з дисциплін спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» для другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти) (довідка про впровадження від 11.12.2024 № 12-34/173).

Зазначене вказує і на значущість результатів дослідження для органів публічного управління та територіальних громад.

5. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

За результатами вивчення тексту дисертації, наукових публікацій здобувачки, а також звіту щодо перевіряння тексту дисертаційної роботи за допомогою онлайн сервісу перевірки на плагіат StrikePlagiarism.com, використаного відповідно до пп. 4.2.5 Положення про систему запобігання та виявлення плагіату Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», затвердженого Вченою радою університету 13.06.2018, протокол № 8 (зі змінами та доповненнями, затвердженими Вченою радою університету 26.03.2019), порушень академічної доброчесності не встановлено. Коефіцієнт подібності, який визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах, дорівнює 17,95 %. У разі використання ідей, підходів, висновків, наукових результатів і фрагментів текстів інших дослідників наведено коректні посилання на відповідні джерела.

*6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту
та оформлення дисертації*

У цілому дисертація справляє цілком позитивне враження, водночас, слід звернути увагу на окремі дискусійні положення дисертаційної роботи.

1. У науковій новизні дисертаційної роботи (с. 10; 37) авторка зазначає, що дістали подальшого розвитку систематизація та обґрунтування комплексу дієвих і продуктивних для сфери публічного управління розвитком комунальної інфраструктури підходів та інструментів, які доцільно застосовувати у галузі централізованого водопостачання й водовідведення на регіональному рівні. Авторці доцільно було б при цьому вказати, про які саме інструменти йде мова.

2. У п. 1.1 роботи (с. 54) авторка зазначає, що головною проблемою комунальних підприємств є нестійкий фінансовий стан, обумовлений здебільшого заборгованістю в оплаті послуг з боку підприємств, бюджетних організацій і, насамперед, населення, і надає дані щодо рівня оплати послуг на кінець 2021 р. Хотілося б побачити більш свіжу статистику.

3. У пропонованій авторкою структурі проблем водопостачальної галузі, наведених на рис. 3.1 (с. 212), як одну з ключових проблем визначено відсутність чіткого стратегічного бачення галузі внаслідок ведення бойових дій. Разом з тим, наразі в Україні активізувався процес розроблення різноманітних стратегій розвитку територій, громад, галузей, що обумовлено потребою в їх відновленні та модернізації. Тому включення такої проблеми до переліку потребує додаткового пояснення.

4. Авторці дослідження варто було б додатково розглянути такий аспект проблематики, як забезпечення галузі комунального господарства компетентними й висококваліфікованими кадрами, здатними вирішувати наявні проблеми й знаходити шляхи виходу із кризової ситуації, яка склалася на даний час в цій сфері.

5. У п. 3.3 роботи авторка визначає напрями запровадження інструментів цифровізації водопостачальної галузі, одним із яких є моніторинг, аналіз та прогнозування стану водних ресурсів з використанням штучного інтелекту (с. 251). Проте як часто робити такий моніторинг, і хто за нього відповідає – у роботі не йдеться.

Висловлені зауваження відтворюють творчий характер роботи, суттєво не впливаючи на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Г.О. Фролової, та характеризують значну складність досліджуваної проблематики.

*7. Загальний висновок про відповідність роботи
встановленим вимогам*

Дисертаційна робота *Фролової Ганни Олександрівни* на тему: *«Публічне управління розвитком комунальної інфраструктури на регіональному рівні»* є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що вирішує актуальне науково-прикладне завдання, має теоретичну і прикладну цінність у галузі публічного управління та адміністрування. За результатами вивчення тексту роботи і публікацій авторки можна констатувати, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація Г. О. Фролової відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31 травня 2019 р.)», а її авторка – Фролова Ганна Олександрівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

Заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри державного
управління і місцевого самоврядування
НТУ «Дніпровська політехніка»

д. держ. упр., професор _____

Наталія ГОНЧАРУК